

samerna i Sverige som just Sveriges samer, då mer transnationella tolkningar av samisk historia inte får något större utrymme. Det ska dock tilläggas att boken på ett förtjänstfullt sätt presenterar Mankers egna osäkerhet kring frågan om samerna borde förstås som en minoritet i Sverige eller som en cirkumpolär "exotisk" befolkning.

Slutligen vill jag ge en eloge till bokens fantastiska formgivning och framför allt fotografierna som till en stor del är tagna av Manker själv. Bilderna fungerar parallellt som en fin illustration och som studieobjekt. Silvén kommenterar fotografierna med hela den enorma sakkunnighet om Manker och Nordiska museets samiska samlingar som hon tillskansat sig under sin karriär och sin långa forskargärning. Boken visar på ett fint sätt de olika friktioner som Mankers karriär inrymde: konfliktlinjerna mellan det samiska och det svenska, samarbetet men också konkurrensen i de professionella kontakterna, och en balansgång mellan en essentialiserande bild av det samiska, och en försiktig öppning mot en mångfald av samiska röster och berättelser.

Åbo Akademi

OTSO KORTEKANGAS

Bo Lindberg (red.), *Professionens liv: Om professionsbiografins variationer* (Göteborg: Kungl. Vetenskaps- och Vitterhets-Samhället 2021). 124 s.

Vad är professionsbiografen och hur mår genren idag? Det var temat på ett symposium i regi av Kungl. Vetenskaps- och Vitterhets-Samhället i Göteborg i oktober 2020. Åtta bidrag, med inledning av Anders Jarlert, är publicerade i en antologi. Professionsbiografier handlar ofta om "märkvärdiga personer", som det heter på bokens omslag, och Jarlert definierar genren som levnadsteckningar med fokus på de "biograferades offentliga verksamhet, men speglad i människan bakom verket" (s. 8). I övrigt diskuterar han i inledningen olika typer av biografier och biografiteori i allmänhet och ställer frågan om professionsbiografen befinner sig i kris. Svaret är nej – genren är livaktig och utvecklas i dialog med de vetenskaps- och kunskapsområden som biografier om särskilda individer aktualiserar, menar han.

Spännvidden i de bidrag som presenteras i boken är dock större än vad som framgår av Jarlerts introduktion. Fem artiklar handlar om "traditionella" biografier med en persons liv och verksamhet i fokus: tonsättar-, konstnär-, jurist/advokat-, forskar- och författarbiografier (Gunnar Ternhagen, Karin Sidén, Kjell Å Modéer, Bo Lindberg och Christina Carlsson Wetterberg). Därutöver diskuterar Oloph Bexell prästämbetets och Jan Westin läkarkårens tradition att skapa kollektiva levnadsbeskrivningar. Dessa två bidrag

representerar en särskild professionsbiografisk tradition och jag hade gärna sett en samlad metateoretisk diskussion och problematisering av dem: Vad säger dessa samlingar om de två professionerna och deras roll i samhället, och hur kan samlingarna användas i vetenskaps- och professionshistoriska sammanhang? Slutligen väcker Annelie Drakmans bidrag den intressanta frågan om med vilket angreppssätt författare av biografier och självbiografier tar sig an sitt verk, med exempel från amerikanska fysikerbiografier. Fokus i de sistnämnda har skiftat från beskrivningar av yrket och professionen som ett kall som styrt individens sätt att betrakta sitt liv och sin gärning till att belysa forskningen och yrkeslivet som en nyfikenhets- och lustdriven verksamhet. Alltså en metateoretisk diskussion om hur "arbetande liv", med Drakmans formulering, beskrivs i professionsbiografier och vad människors känslomässiga anknytning till professionen berättar om dem och deras sammanhang.

De generella teman som i övrigt behandlas i texterna handlar om spörsmål som ofta förekommer i diskussioner om biografien som genre, det vill säga att biografier får betydelse genom att lyfta fram (ibland ouppmärksammade) livsverk, att de kan bidra till att skapa kanon inom olika fält, att de kan konstruera vetenskapliga/intellektuella/professionella sammanhang genom att inte enbart spegla enskilda liv utan belysa vidare sammanhang och fält, att biografier kan fungera som symboler för en professions identitet och kultur och spela en viktig roll i situationer där till exempel kvinnor slagit in på ett mansdominerat fält, som i fallet juridik. En fråga som också aktualiseras i flera bidrag är fackkunskapens roll – i vilken grad är det nödvändigt att författaren behärskar det område som biografieras? Forskarbiografier är ett specialfall av professionsbiografier och Bo Lindberg påpekar att genren under senare år påverkats av den vetenskapshistoriska strömning som, under intryck av det sena 1970- och det tidiga 1980-talets socialkonstruktivistiska vändning, betraktar vetenskapen som en kollektiv företeelse och som förändrat vårt sätt att tänka på vetenskap och vilka som är involverade i skapandet av kunskap. I samma anda resonerar Christina Carlsson Wetterberg i sitt bidrag om utvecklingen inom biografigenren: att den i allt högre grad problematiserat den individ som skrivs fram. Det innebär att den biograferade individen inte längre betraktas som ett stabilt subjekt utan att identiteten ses som mångfacetterad och föränderlig och att individen och livet tolkas som inbäddade i föränderliga historiska och kulturella kontexter.

Allt detta är intressant och flera av bidragen ställer viktiga frågor, som framgått ovan. Samtidigt är intrycket att professionsbiografien är en traditionsbunden genre och att teoretiska insikter och resultat från senare tidens vetenskapshistoriska forskning endast i begränsad omfattning har påverkat den. Resonemang från litteratur som har undersökt vetenskapen – och

detta gäller även de professionsområden som diskuteras i antologin – som en kollektiv företeelse och som lyfter fram kvinnors, hushållets, familjens, äktenskapets och de intima relationernas betydelse i forandet av karriärer och livsverk, finns knappast alls omnämnd. En gemensam nämnare i denna litteratur är en strävan att röra sig bort från narrativen om stora mäns eller bemärkta personers (alltså även bemärkta kvinnors) historia och analysera det offentliga livet och människors karriärvägar genom en lins som belyser de vardagliga och familjära sammanhang utan vilka de stora livet inte varit möjliga att skapa och genomföra, se till exempel redaktörernas inledning i Donald L. Opitz, Staffan Bergwik & Brigitte Van Tiggelen (red.), *Domesticity in the Making of Modern Science* (2016); Annette Lykknes, Donald L. Opitz & Brigitte Van Tiggelen (red.), *For Better or for Worse? Collaborative Couples in the Sciences* (2012); Annika Berg, Christina Florin & Per Wisselgren (red.), *Par i vetenskap och politik: Intellektuella äktenskap i moderniteten* (2011); Deborah R. Coen, "A lens of many facets", *Isis* 97:2 (2006); Deborah R. Coen, "The common world: History of science and intimacy", *Modern Intellectual History* 11:2 (2014); Staffan Bergwik, *Kunskapens osynliga scener: Vetenskaps-historier 1900–1950* (2016), och Johanna Gehmacher, Kirsti Niskanen & Katharina Prager, "Introduction: Knowledge making, everyday life, and gendered scientific/scholarly personae", *European Journal of Life Writing*, vol. XI (2022). Slutsatsen är alltså att även om professionsbiografen mår bra och utvecklas, står genren inför utmaningen att formulera nya frågor och bredda sin ansats.

Stockholms universitet

KIRSTI NISKANEN

Joakim Landahl, David Sjögren & Johannes Westberg (red.), *Skolans kriser: Historiska perspektiv på utbildningsreformer och skoldebatter* (Lund: Nordic Academic Press 2021). 288 s.

Det utbildningshistoriska forskningsfältet har växt kraftigt i Sverige under 2000-talet. Det är vidare ett mångdisciplinärt fält, vilket inte minst demonstreras i föreliggande antologi, där författarna kommer från en rad olika discipliner. Förutom historiker deltar även forskare i sociologi, pedagogik, utbildningsvetenskap och naturvetenskapernas didaktik i *Skolans kriser*, som är ett ytterligare tillskott till den utbildningshistoriska floran. Antologin innehåller tio olika artiklar, förutom ett välskrivet och omfattande inledningskapitel som jag ska återkomma till. Bidragen behandlar halvtidsläsning, krisretorik, sexualundervisning, SIA, kunskapsfrågan och kunskapskriser,